

Utbildningsdepartementet
Rasmus Lukk

Vår referens/dnr:
Kristina Cunningham

Er referens/dnr:
U2024/00641

2024-05-22

Remissvar

Utkast till lagrådsremiss Skärpta krav i sfi

Remissen är begränsad till att enbart gälla förslaget i avsnitt 6.4 om att rätten till sfi ska gälla i tre år och avsnitt 8 om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser. Svenskt Näringsliv lämnar följande synpunkter.

6.4 Rätten till sfi ska gälla i tre år

Regeringens förslag är att rätten att delta i sfi ska begränsas till att gälla i tre år från den tidpunkt då personen för första gången togs emot till utbildningen. Huvudmannen ska besluta om att förlänga den tid som personen har rätt att delta i utbildningen, om tidsperioden inte har löpt ut och om personen med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl. Ett sådant beslut ska få fattas för högst sex månader åt gången. Den totala tiden för förlängning ska inte få överstiga tre år. Den vars utbildning i sfi har upphört enligt beslut av huvudmannen eller som frivilligt har avbrutit utbildningen ska på nytt beredas sådan utbildning, om det finns särskilda skäl för det och det kan ske inom ramen för de tidsfrister som anges ovan.

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget då en tidsgräns kan bidra till tydligare mål och ökade incitament till att slutföra studierna.

Kompetensförsörjning är en av de viktigaste frågorna för svenska företag och helt avgörande för svensk konkurrenskraft. Utlandsfödda har varit och är en viktig del för tillväxten av många företags arbetskraft. I Svenskt Näringslivs senaste rekryteringsenkät framkommer att vart fjärde rekryteringsförsök misslyckas helt. Ett hinder för rekrytering, som 24 procent av företagen anger i enkäten är brist på kunskaper i svenska.

Många företag tar ett stort ansvar och erbjuder praktik eller anställning samt har arbetssätt för att stötta språksvaga medarbetare. Digitala språkverktyg har även utvecklats i syfte att bidra till bättre svenska inom respektive yrkesområde. Svenska för invandrare (sfi) är likväl en central insats för att ge nyanlända kunskaper i svenska och har en viktig roll för nyanländas delaktighet i samhället samt etablering på arbetsmarknaden. Att det i dag är möjligt att läsa sfi i princip hur länge som helst så länge eleven gör viss progression kan uppfattas som en svag målbild och lågt ställda förväntningar på genomströmningen i sfi.

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om tidsgräns men ser samtidigt en del utmaningar med förslaget. En enbart satt tidsgräns kommer inte att lösa de problem och brister som utredningar samt inspektioner lyft fram över lång tid för sfi.

Det är centralt att en tidsgräns följs med insatser som stärker undervisningens kvalitet och som ökar elevens möjligheter till lärande. I KLIVA-utredningen konstaterades exempelvis behov av kompetensutvecklande insatser för lärare för att öka likvärdigheten i sfi. Att införa fastställda kurstider och ett system med verksamhetspoäng i sfi som saknas idag, men som Skolverket nyligen fått i uppdrag att se över, är andra angelägna insatser för att synliggöra progression. Många kommuner har också utvecklat sfi i en bra riktning där sfi erbjuds i kombination med en yrkesutbildning, på arbetsplatser eller med en tydligare arbetsmarknadsanknytning m.m.

Det råder konsensus om att förutsättningarna för elever på sfi är mycket olika beroende på individernas skolbakgrund. Det är uppenbart, utifrån Skolverkets uppföljning, att många elever inte kommer att klara tidsgränsen då det är cirka 65 procent av eleverna som slutför sfi på tre år. För elever med kort utbildningsbakgrund är det ca 30 procent som klarar sfi på tre år.¹ Att berörda elever får fortsatt möjlighet till kvalificerad språkutbildning så att de kan öka sina möjligheter till anställningsbarhet och självförsörjning är viktigt. Att huvudmannen ska kunna förlänga utbildningen på grund av särskilda skäl är därför positivt och nödvändigt.

När det gäller särskilda skäl finns en risk för att huvudmännen kan komma att tolka lagstiftningen olika. I Skolverkets undersökning om genomströmning och avbrott i sfi framkommer att en vanlig orsak till studieavbrott är att elever fått ett arbete. I kommuner där arbetsmarknaden beskrivs som god är detta ett dominerande skäl. Föräldraledighet är också vanligt att göra avhopp för. En orsak till den låga genomströmningen, enligt Skolverket, är att elever kombinerar studierna i sfi med arbete.

För att förslaget om fast tidsgräns inte ska riskera att bidra till oönskade inläsningseffekter är det viktigt att det finns tydliga riktlinjer för vad som avses med särskilda skäl och att exempelvis arbete och sfi ska kunna kombineras. Det vore olyckligt om individer väljer bort arbete, för att inte riskera gå miste om sin tid att hinna fullfölja sfi. Företagen har redan i dag svårt att rekrytera och ett arbete kan bidra till att påskynda svenskinläringen samt öka möjligheten till etablering i samhället. Svenskt Näringsliv anser i likhet med vårt tidigare remissvar att en fastställd gräns inte heller får bli en ny norm - strävan måste vara att individen så snabbt som möjligt genomför sfi för att gå till vidare studier eller arbete.

Det som inte är tydligt i remissen är vad som händer med de individer som efter förlängning och tidsfristen har löpt ut fortfarande har ett behov av språkstudier. Alldeles för många utlandsfödda står idag utanför arbetsmarknaden samtidigt som företag skriker efter arbetskraft. Det behöver finnas nationella riktlinjer för vad som kommer att gälla i syfte att motverka utanförskap. Svenskt Näringsliv har inga synpunkter på förslaget om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

SVENSKT NÄRINGSLIV

Mia Bernhardsen
Chef Avd för kompetensförsörjning

Kristina Cunningham
Policyexpert kompetensförsörjning

¹ Skolverket (2024). Studieavbrott och genomströmning i sfi